

Σ Τ Ν Ο Ψ Ι Σ

Φ Τ Σ Ι Κ Η Σ

Εἰς χρῆσιν τῶν πρωτοπείρων μαθητῶν τῆ
φιλολογικῆ τῆς ΣΜΤΡΝΗΣ
Γυμνασίε.

Υ Π Ο Κ. Μ. Κ Ο Υ Μ Α,

Διὰ δαπάνης τοῦ κυρίου Γ'ωάννου ΑΛΦΙΕΡΟΥ.

ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ: ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ,
Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Β. Σβεκίου.

1 8 1 2.

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„Τὸ πρὸς τὰ μετέωρα θάμβος ἐνεργάζεται (δεισιδαιμονίαν) τοῖς αὐ-
„τῶν τε τέτων τὰς αἰτίας ἀγνοῶσι, καὶ περὶ τὰ θεῖα δειμαίνουσι,
„καὶ παραττομένοις δι' ἀπειρίαν αὐτῶν ἢν ὁ φυσικὸς λόγος ἀπαλ-
„λάττων, ἀντὶ φοβερᾶς καὶ φλεγμαινέσης δεισιδαιμονίας, τὴν
„ἀσφαλὴ μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν εὐσέβειαν ἐνεργάζεται.”

Πλάτωνα, εἰς Βίον Περικλ. §. 5'.

Πρὸς τὲς ἀναγινώσκοντας.

Ἡ σύνοψις αὕτη τῆς Φυσικῆς ἐκδίδεται εἰς χρῆσιν ἐκείνων τῶν μαθητῶν, ὅσοι διδασκόμενοι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀρχίζουσιν ὀπωσῆν νὰ καταλαμβάνωσι τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι λόγοι μὲ ἐπεισαν νὰ τὴν ἐκδώσω, δὴ δὲ μάλιστα οἱ ἐφεξῆς.

Εἰς ὅλων σχεδὸν τῶν παλαιῶν τὰ συγγράμματα εὐρίσκονται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον διεσπαρμένα τῆς φυσικῆς ἐννοιαί. Δὲν εἶναι σύγγραμμα, εἰς τὸ ὅποιον δὲν γίνεται λόγος ἢ περὶ ἀέρος, ἢ περὶ φωτός, ἢ περὶ πυρός, ἢ περὶ κινήσεως τῶν ἡραίων σωμάτων, ἢ περὶ ἐκλείψεων, ἢ περὶ ὁποιοδήποτε ἄλλου ἀπὸ τὰ καθ' ἡμέραν προσβάλλοντα τὰς αἰσθήσεις μας φυσικῶς φαινομένων. Ἀνάγκη λοιπὸν πᾶσα εἶναι οἱ ἀναγινώσκοντες τοιαῦτα συγγράμματα, καὶ προσπαθεῖντες νὰ καταλάβωσι τῶν γραφομένων τὸν νόον νὰ κοπιᾶζωσιν εἰς μάτην, εἰ δὲν ἔμαθον ἐπιπολαίως καὶ τὰ ὑπὸ τῶν λέξεων σημαινόμενα ὄντα καὶ πράγματα. Πόσοι ἀπὸ τῆς ὁμογενείας μας διδασκόμενοι πολλὰς κατὰ συνέχειαν ἐνιαυτὸς τὰ Γραμματικά, περιόδους τῶν ἑλλήνων συγγραφέων τινὰς, ὅπως συναντᾶται φυσικώτερόν τι νόημα, νομίζουσιν ἢ ἀκατανόητον πρᾶγμα, ἢ χρειάζομενον πλειοτέρων ἀκόμη ἐνιαυτῶν φιλοσοφίας διδαχὴν διὰ κατάληψιν! Ἀλλ' ἔτσι, ὅτι καὶ τὴν γλῶσσαν ατελέστατα ἐκατάλαβαν, ὀλίγης ἔχουσι σκέψεως χρεῖαν διὰ νὰ τὸ πληροφορηθῶσι· διότι ἡ κατανόησις τῶν λέξεων πάντοτε γίνεται ἀνάλογος μὲ τὴν κατανόησιν τῶν σημαινόμενων πραγμάτων (α).

(α) Καθὼς οἱ εὐρόντες πρῶτοι τὰ οὐνόματα ἐπρόσεξαν,

Χ

Διὰ τὴν βοήθειάν μου λοιπὸν ὁπωσῶν τὴν εἰς μάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀγωνιζομένων νέων, ἐσοχάωθην ἀναγκαῖον εἰς τὰς μελέτας ἐκείνης τὴν συνοδεύσω μετὰ τὴν μελέτην τοιούτων φυσικῶν γνώσεων, ὅποια γίνονται καὶ ἄρτυμα τῆς ἀηδίας τῶν εἰς ἐκείνην καταβαλλομένων κόπων, καὶ ἀνακρίψιμα τῆς βάρους τῆς τῶν λέξεων κατανοήσεως· καὶ ἐνταυτῶν τὴν συνεδίξεσι σύγκαιρα τὴν προσέχωσι τὸν νῦν πλείοτερον εἰς τὰ πράγματα παρὰ εἰς λεξείδια μάταια καὶ πολλάκις ἀνόητα· μάθημα τῆτο ἀναγκαιότατον τὴν ἐξεύρωσιν, ὅτι ἢ, τὴν ὅποιαν διδάσκονται, γλώσσα εὐρέθη διὰ τὴν σημαίνην πράγματα, καὶ ὅτι πολλὰ μακρὰν τὴν σκοπὴν τῆς πλανῶνται, ὅσοι κατεξοδεύουσι τὴν καιρὸν τῶν, παίζοντες ἀπειροκάλως μετὰ τὰ σημεῖα, καὶ καταφρονῶντες ἀλόγως τὴν μάθησιν τῶν, τὰ ὅποια ἐτάχθησαν τὴν σημαίνωσιν (α).

ὅσον δυνατόν, εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἕως ἐξ ἀνάγκης οἱ θέλοντες τὴν καταλάβωσιν ὁρθῶς τὰ ὀνόματα πρέπει τὴν γενεῶσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν νόμῳ κατὰ τῆς ὁποίας γίνονται. „Οὐκ ἄρα παντὸς ἀνδρὸς, ὡς ἔρμόγενης, ὄνομα θέσθαι ἐστίν, ἀλλὰ τινος ὀνοματεργῆ. „Οὗτος δ' ἐστίν, ὡς ἔοικεν ὁ νομοθέτης, ὅς δὴ τῶν διημιερῶν σπανιώτατος ἐν ἀνθρώποις γίνεται. . . ἄρ' ἔν τῷ βέλτιον καὶ τὸ φύσει ἐκάσῳ πεφυκὸς ὄνομα, τὸν νομοθέτην ἐκεῖνον εἰς τῆς φθόγγου καὶ τὰς συλλαβὰς δεῖ ἐπίστασθαι τίθεσθαι, καὶ βλέποντα πρὸς αὐτὸ ἐκεῖνο, ἢ ἐστίν ὄνομα, „πάντα τὰ ὀνόματα ποιεῖν τε καὶ τίθεσθαι.“ Πλάτ. ἐν Κρατύλ. Ἀνάγνωσον δὲ καὶ Σέξτον ἐμπειρικόν, κατὰ τῶν Μαθηματικῶν βιβ. Α. Κεφ. ιγ'. ὅπερ ἐλέγχεται τῶν Γραμματικῶν ἢ ἄνοια, ὅσοι θέλωσι χωρὶς φιλοσοφίαν τὴν καταλάβωσιν τὴν δύναμιν τῶν ὀνομάτων.

(α) Τάττε ὀνόματα σύμβολα ὄντα τῶν νοημάτων κατὰ τὸ προηγήμενον, κατ' ἐπακολούθημα δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων κτλ. Κλήμ. Στραμμ. Βιβ. Η'.

Δὲν ὠφελῆνται δὲ ὀλίγον ἐκ τῶν προλαμβανομένων τέτων ἐπιπολαίων φυσικῶν γνώσεων καὶ ὅταν, περιπατήσαντες τὸ γὰδίον τῶν Γραμματικῶν, μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐπισήμας διὰ τὰς διδασχῶσιν ὡς κύριον μάθημάτων· διότι ἔρχονται εἰς αὐτὰς προτελεσμένοι καὶ προδιαφεμένοι, καὶ γινώσκοντες ἤδη τῆς Φυσικῆς πολλά, τῶν ὁποίων ἄλλοτι δὲν ἔχουσι τὰ ἀκέρωσιν, εἰ μὴ τὴν ἀκριβεσέραν τῶν λόγων ἀπόδοσιν. Πόσον δὲ διαφέρει τὰ μὴ ἐξεύρη ὁ μαθητὴς τὴν ἀρχὴν μῆτε τὰ πράγματα μῆτε τὰς λόγους, ἀπὸ τὸ νὰ ζητῆ πολλῶν μόνον τὴν ἐξήγησιν τῶν λόγων, νομίζω ὅτι καταλαμβάνει καθεὶς εὐκόλως, χωρὶς ἰδικὴν με περιττολογίαν. Κερδαίνουσιν, ὡς νομίζω, τότε οἱ μαθηταὶ τὸ ἥμισυ τῆς χρόνου, ὅσοι ἀπαιτεῖται διὰ τὴν τῆς μεγαλητέρας Φυσικῆς ἀκρόασιν. Διότι ποῖαν, φέρει εἰπεῖν, ἔχουσι τότε χρεῖαν ἐξηγήσεως, ὅτι ἀτμοσφαῖρα εἶναι ὁ τὴν γῆν περικυκλόνων ἀήρ μετὰ τῶν εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς ἀναβαινόντων ἀτμῶν; ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ διὰ τὴν ζωὴν μας; ὅτι τὸ φῶς εἶναι τὸ μέσον, διὰ τῆ ὁποῖε βλέπομεν; ὅτι τὰ σώματα ἐφέλκονται ἀμοιβαίως; Τίνα χρεῖαν περιγραφῆς διαφόρων ἐργάνων, ὁποῖα εἶναι ἡ ἠλεκτρικὴ μηχανή, ἡ πνευματικὴ ἀντλία, κτλ., τὰ ὁποῖα μὲ πολλὴν χαρὰν ἢ ἴδαν ἢ ἠκυσαν τὴν περιγραφὴν τῶν ἀρχήτερα; Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἢ εὐδειμῖαν ἢ μικρὰν ἐξήγησιν θέλουν τότε χρεῖαν, ὡς προεξηγημένα καὶ προεγνωσμένα. Μένει τότε καὶ εἰς τὸν μαθητὴν ἡ ἀκέρωσι καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον τὰ ἐξηγήσι ἢ ἀπόδειξιν τινὰ ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπισήμης, ἢ ἐκθεσιν δοξῶν διαφόρων, ἐπινοημένων εἰς φαινομένους τινὸς ἐξήγησιν, ἢ ὑψηλότερῖν τι νόημα, ὁποῖον δὲν ἔφθαναν αἱ μικραίων δυνάμεις τὰ καταλάβωσιν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς συνόψεως ταύτης. Πρῶτον λοιπὸν αἴτιον τῆς ἐκδιδομένης τέτῃ βιβλιαρίας εἶναι τὸ νὰ βοηθηθῶσιν οἱ νέοι μαθηταὶ εἰς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν μάθησιν καὶ τὰ προετοιμαθῶσιν εἰς εὐκολωτέραν κατάληψιν τῶν ἐπιση-

μῶν, ὅταν εἰς αὐτὰς μεταβῶσι. Δεύτερον δὲ καὶ κυριώ-
τερον εἶναι τὸ ἐφεξῆς.

Καὶ εἰς ὅλα μὲν τὰ ἔθνη, μάλιστα δὲ εἰς τὸ ἡμέ-
τερον, ὁ ἀριθμὸς τῶν, ὅσοι μέλλεν νὰ ἀφιερῶσιν ὅλοι
εἰς τὰς Μῆσας εἶναι μικρότατος ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν
ὅσοι σκοπὸν ἔχεν νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν πραγματείαν ἢ εἰς
τὰς τέχνας. Ἀπὸ τῆς σπυδάζοντος μαθητὰς μηδὲ δε-
κατημοριον ἐμπορεῖ τις νὰ εὔρη τῆς θέλοντας ἢ δυναμένους
ν' ἀκολουθήσωσι μέχρι τέλους τὰ μαθήματα. Ἐκ δὲ τῶν
πλειοτέρων τινὰς μὲν ἀναγκάζει ἡ πενία νὰ προνοήσωσι
σύγκαιρα τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον θέλουν πορίζεσθαι
τὰ πρὸς τὴν ζῆν ἀναγκαῖα, ἄλλους δὲ προσμένει οἱ γονεῖς
νὰ τῆς διδάξωσι τὸν τρόπον τῆς πραγματείας, καὶ ν' ἀνα-
παυθῶσιν ἐμπιστεύοντες τὴν περισίαντων εἰς υἱὸς καὶ
κληρονόμους αξίους νὰ τὴν πολλαπλασιάσωσι, ἢ καὶ νὰ τὴν
διατηρήσωσι ἀβλαβῆ. Τοῖστοι νέοι μόλις θάψωσι τὰ
μέσα τῶν γραμματικῶν μαθημάτων, καὶ ἀναγκάζονται
ν' ἀναχωρήσωσι ἀπὸ τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ ἐνασχολῶνται
εἰς τὰς βιοτικὰς φροντίδας, νομίζοντες ἰκανήντων προκα-
πὴν, ἂν γράψωσι ὅπως ἔν ὀρθῶς ἐπισολὰς, καὶ λογα-
ριάσωσι τὸ ὅποιον κερδαίνωσιν ἀργύριον.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἁμαρτία νὰ μένωσιν ἔτσι ἀνήκεστοι
τῶν κυριωτέρων τῆς Φυσικῆς γνώσεων; νὰ μὴ ἐξεύρωσι
κανένα λόγον τῶν καθ' ἡμέραν φαινομένων ἐμπροσθεν τῶν
ὀφθαλμῶν των; ἢ ν' ἀναγκάζονται νὰ πλάττωσιν αἰτίας
ἀνυπάρκτους καὶ ἀλόγους (α), καὶ πολλάκις βλασφημητικὰς
(φεῦ!) τῆς τῆ Θεῆ πανσόφου προνοίας; Ὁ ἄνθρωπος φυ-
σικὰ ὀρέγεται νὰ μανθάνῃ ὅλων τῶν φαινομένων τῆς

(α) Αἱ ἐκλείψεις ἐξηγῶνται ἀπὸ βάρβαρα ἔθνη, καὶ βαρ-
βάρων ἔθνῶν ἔχοντας ἀγωγὴν ἀνθρωπίσκης ὡς σημεῖα δυσ-
χίῶν. Οἱ κομῆται δι' αὐτῆς προμηνύουσι κακά· φωτισθῆ τινα
φαινόμενα εἰς ἐλώδεις τόπους καὶ νεκροταφεῖα εἶναι δι' αὐτῆς
βερκολάκοι, ἢ γὰρ νεκροὶ ἐγειρόμενοι ἀπὸ τῆς τάφου διὰ νὰ

λόγους (α)· διὰ τῆτο αἱ πρῶται λέξεις, τὰς ὁποίας ἀκού-
 μεν ἀπὸ τὰ ἀρχόμενα νὰ λαλῶσι βρέφη, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ
 πλείστον τί; καὶ διὰ τί; Τί θαυμαστὸν εἶναι, εἴαν, σεβ-
 μενος τὴν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ὀρθὴν καὶ ἀληθινὴν ἐξ-
 ἠγήσιν τῶν ὄντων καὶ φαινομένων, ἀποδέχεται, ὅσα πλάττει
 ἢ ἀμάθεια καὶ ἢ βαρβαρότης μωρὰ καὶ ἀνύπαρκτα; Εἶναι
 αὕτη τρανὴ καὶ λαμπρὰ ἐξήγησις τῆς χρείας, τὴν ὁποίαν
 ἔχει ὁ ἀνθρώπινος νῆς ἀπὸ τὰς μαθήσεις. Μάρτυς ἀξιό-
 πιστος, ὅτι ἢ μαθήσεις ἔχει εἰς τὸν νῆν ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν
 λόγον, τὸν ὁποῖον ἔχει ἢ τροφὴ εἰς τὸ σῶμα· καὶ καθὼς
 δι' ἔλλειψιν τροφῆς ὠφελίμης καὶ ὑγιεινῆς, κεντῆμενος ὁ ἀν-
 θρωπος ἀπὸ τὴν πείναν τρώγει τὰς ἀγρίας βαλάνους, καὶ
 τὰ προστυχόντα χόρτα, μόνον διὰ νὰ γεμίσῃ τὴν κοι-
 λίαν, καὶ ἀπ' ἀνθρώπου πολιτισμένον ἐκφυλίζεται εἰς ἄ-
 γριον τέρας, ὁμοιότατον σχεδὸν μετὰ τὰ φοβερὰ τῆς ἐρη-
 μίας θηρία· ἀπαράλλακτα πάχει καὶ κατὰ τὸν νῆν, ὅταν
 ἐλλείπωσιν αἱ ὀρθαὶ ἐξηγήσεις καὶ ἐρμηνεῖαι τῶν πραγμά-
 των, καὶ ἀναπληρῶνουσιν τὴν ἔλλειψιν τῶν μῦθοι γραῶδεις,
 βλαβερῶτεροι πολὺ παρά τὰς ἀηδεῖς βαλάνους, ἐκφυλί-
 ζοντες καὶ κατακρημνίζοντες τὸν ἠγεμόνα νῆν τῆ ἀνθρώπου

σκοτώσωσι τὰς συγγενεῖς καὶ φίλους τῶν· καὶ ἄλλαι τοιαῦται
 ἀλλόκοτοι καὶ παράνομοι ἐξηγήσεις γίνονται ἀπὸ τὸν ἀμαθῆ
 λαὸν εἰς πολλότατα φαινόμενα. Εἰς μάτην τὰς συμβελεύει
 ἢ ἐκκλησία· παραφέρονται ἔτοι πάντοτε ὡς ὠργισμένοι ἀπὸ
 τοῦ Θεοῦ, διότι ἐκαταφρόνησαν τὴν παιδείαν.

(α) „Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδένα ὀρέγονται φύσει“
 Ἄρισ. τῶν μετὰ τὰ Φυσικ. Ἄναλ. τὸ μείζον Κεφ. Α. Σημεῖον
 τέτα μᾶς προβάλλει ὁ μέγας φιλόσοφος τὴν ἀγάπησιν τῶν
 αἰσθήσεων, καὶ μάλιστα τῆς ὀρασίως· ἀλλ' ὅσοι δὲν διευθύου-
 σιν τὴν ὄρασιν, ὅπως προσάξει ὁ νῆς, ἤγουν εἰς τῆς ἀληθείας
 τὴν εὐρεσιν, δὲν εἶναι ὅμοιοι μετὰ τὰ εἰδῶλα τῶν ἐθνῶν, τὰ
 ὅποια ὀφθαλμῶς ἔχουσιν καὶ ἐκ' ὄψονται; ψαλμ. ρλδ'.

εἰς πολλὰ κατώτερον βαθμὸν παρὰ τὸν ὅποιον κατέχουσι τὰ ἀνόητα κτήνη (α).

Παρεκτὸς δὲ ταύτης τῆς ζημίας, τὴν ὁποίαν πάσχει κατὰ τὸν νῦν, ἂν ὑποτεθῆ ἄνθρωπος εὐργων τὴν κατάρατον ἀγνοίαν, ἢ εὐχαρισθῆμενος εἰς τὴν προκοπὴν, ὅσῃν ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν ὀλίγην εἰς τὰ γραμματικὰ ἀσκησίν τε, δὲν εἶναι μικρὰ ἢ ζημία, τὴν ὁποίαν ὑποφέρει εἰς τὸ ἐπιτηδεύμα τῆς τέχνης τε, ἢ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ. Τῶν τεχνῶν μάλιστα τὰ ὑποκείμενα συμπλέκονται ἀπὸ σώματα ὑλικά. Πῶς λοιπὸν ἐμπορεῖ ὁ τεχνίτης νὰ μεταχειρισθῆ προσφυῶς τὴν εἰς τὴν τέχνην τε ἀναγκαίαν ὕλην, ὅποταν ἀγνοῇ τῶν σωμάτων τὰς ἀρχοειδεσέρας καὶ κυριωτέρας ιδιότητας; Ἐὰν προσέξωμεν ὀλίγον τὸν νῦν εἰς τὰ ἔργα τῶν πεπαιδευμένων ἔθνῶν, καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀπαιδευτῶν, ἢ διαφορὰ θέλει μᾶς διδάξειν ἐναργέστατα πόσον εἰς τὰς τέχνας χρησιμεύει ἢ εἰδησιῶ τῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια συναπαρτίζεται, σωμάτων. Καὶ εἰς ἀπαιδευτὸν ἔθνος εὐρεθῆ ἔργον τέχνης ἀκριβές, δὲν πρέπει ὑδεποσῶς ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι εἶναι λείψανον προῦπαρξάσης Φυσικῶν γνώσεων ἐπισήμης, ἣτις ἀφῆκεν ἐκ διαδοχῆς τὴν ἄλογον χρῆσιν τῶν μέσων πρὸς ἐξεργασίαν τῆς τε ἢ ἐκεῖν τῶν τεχνῶν τῇ ἐπιτηδεύματι.

Διὰ τῆς λοιπὸν τῆς νέου καὶ διὰ ταῦτα τὰ αἷτια ἐκδίδεται ἢ σύνοψις αὕτη τῆς Φυσικῆς. Ἀλλὰ τάχα, ἐμπορεῖ τις ἴσως νὰ ἐρωτήσῃ, μόνων φυσικῶν γνώσεων ἐμπειρον θέλομεν τὸν εἰς τὰ τῇ κοινωνικῇ βίᾳ ἀφιερωνόμενον νέον; μήπως ἄλλαι ἐπιστημονικαὶ γνώσεις δὲν τῇ εἶναι ἀναγκαῖαι; Πολλαὶ βέβαια καὶ ἄλλαι; Καμμία γνώσις ἀληθινή, καθὸ τοιαύτη, δὲν ἐμπορεῖ νὰ νομιθῆ περιττὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον (β)· καὶ εἰάντινες δὲν φαίνονται κατ'

(α) Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὡν, ἢ συνῆκε, παρασυμβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιωθῆ αὐτοῖς, ψαλμική.

(α) „Τὸν ἄρα τρώντι φιλομαθῆ πάσης ἀληθείας διτ'

ἀρχὰς χρήσιμοι εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, ἐμπορῶν νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὸ μετέπειτα, ὅταν γνωσθῇ ἢ εἰς τὰ ἔργα μας ἐφαρμογῶν. Καὶ κατὰ τῆτο ἦτο κοινὸν ὅλων τῶν ἀνθρώπων χρέος νὰ ἀσχολῶνται εἰς ἀληθειῶν γνώσεις καὶ εὐρέσεις, καὶ τῶν ἐγνωσμένων ἐφαρμογῶν εἰς τὰ ἔργα μας· ἀλλ' οἱ σπυδάζοντες νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν νέσι μας, εἰάν εἰς ἀσχολίας τοιαύτας, ὅποια κρίνονται ἴδιαι τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος φιλοσοφῶντων, δὲν ἐμπορῶν νὰ ἀσχοληθῶσιν, ἐμπορῶν ὅμως νὰ εὐρύωσι τὰς ἀναγκαιοτέρας καὶ εἰς σολισμόντων καὶ εἰς πορισμόν τῶν ἀναγκαίων, καὶ εἰς τὴν φρονίμην καὶ ἀνθρωπίνην συμβίωσιν καὶ συμπολίτευσιν μετὰ τῶν συμπολιτῶν καὶ ἀδελφῶν τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ ἦτος ἦτο σκοπὸς ποτὲ καὶ τῆ δαιμονίᾳ Σωκράτῃ νὰ παρακινή τὲς νέες εἰς μάθησιν ὅλων ἐκείνων τῶν ἐπισημῶν, ὅσαι πρέπει εἰς ἄνδρα καλὸν καὶ αγαθόν (α)· καὶ τὰ μὲν χρῆσά ἦθη τὲς ἐδίδασκεν αὐτὸς καὶ μὲ τὸν λόγον καὶ μὲ τὸ ἴδιόν τε παράδειγμα, ὡσαύτως καὶ ὅσα ἄλλα μαθήματα ἤξευρεν· ὅ,τι δὲ δὲν ἐξηκρίβονεν αὐτὸς, ὠδήγει τὲς μαθητάς τε εἰς τὲς εἰδημονεσέρῃς, διὰ νὰ τὰ διδαχθῶσιν ἀπ' ἐκείνης. Φροντὶς τῆ ἀειμνήστῃ ἐκείνῃ πρεσβύτῃ ἦτο νὰ διδάξῃ τὰ καλὰ μαθήματα τοιούτῃς νέες, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται ἐνταῦθα λόγος, ἦγυν οἱ ὅποιοι μέλλουσι νὰ γείνωσιν ἀγαθοὶ πολῖται, ὅχι νὰ προσηλωθῶσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Τῆτων ὁ ἀριθμὸς εἶναι πάντοτε μικρὸς ὡς πρὸς ἐκείνης· ἀπὸ τῆτῃς δὲν ἐμπόδιζε

„εὐθὺς ἐκ νῆς ὀτιμάλῃςα ὀρέγεσθαι“ Πλάτ. Πολιτειῶν ς'. Φιλομαθῆ δὲ λέγει εἰδῶ, τὸν ὅς τις σκοπὸν ἔχει καὶ ἐφόδια ἐκ φύσεως ἰκανὰ διὰ νὰ ἐνασχοληθῆ εἰς τὴν φιλοσοφίαν· διότι, εἶπεν εἰς τὸν αὐτὸν λόγον, καὶν ἐν ἄλλο δὲν ἐμπορεῖ τις νὰ εὐρῆ εἰς τὴν σοφίαν οἰκειότερον παρὰ τὴν ἰαλήθειαν.

(α) Ξενοφ. Ἀπομνημ. Βιβ. Δ'. Κεφ. Ζ'.

Ι ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΑΣ.

μήτε τὴν ἀστρονομίαν μήτε τὴν ὑψηλοτέραν μαθηματικὴν μήτε ἄλλην τινα ἐπιστήμην· διότι πῶς ἠδύνατο, ὅποτε καὶ αὐτὸς ἦτο ἔμπειρος τῶν μαθημάτων τούτων; (α).

Ἡ φιλοσοφία τῶν παλαιῶν ἐδαιρείτο εἰς τρία μέρη Λογικόν, Ἡθικόν, καὶ Φυσικόν (β). Ἀρμυδιωτέρα διαίρεσις, καὶ μὲν τὰ πράγματα συμφωνοτέρα, νομίζω, δὲν ἔμπορεῖ νὰ γείνη ἄλλη· διότι φιλοσοφῶντες ἐν ἀπὸ τὰ ἐφεξῆς τρία πράττομεν ἐξ ἀνάγκης, καὶ ἄλλο μηδὲ κἂν ἐν· ἢ ἐξετάζομεν τὰς κανόνας κατὰ τὰς ὁποίας κρίνομεν καὶ συλλογίζομεθα, καὶ τῆτο εἶναι τὸ Λογικόν μέρος τῆς φιλοσοφίας· ἢ ἐρευνῶμεν τοὺς κανόνας, κατὰ τοὺς ὁποίους διευθύνομεν τὰς δυνάμεις τῆς ἐλευθέρας ἡμῶν θελήσεως, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ Ἡθικόν· ἢ ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν τὰς ιδιότητες καὶ δυνάμεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπηγάζουσιν αἱ μεταβολαὶ τῶν τῆ παντὸς σωμάτων, καὶ τῆτο εἶναι τὸ Φυσικόν. Ὅλα τὰ πολλὰ καὶ παντοῖα εἶδη τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ἀνάγονται εἰς ταῦτα τὰ τρία τῆς φιλοσοφίας γένη, καθὼς πᾶς, ὅσις ὀλίγον ἂν προσέξῃ εἰς τὰ πράγματα αὐτὰ, καταλαμβάνει σαφέστατα τῶν λεγομένων τὴν ἀλήθειαν. Κἂν ἐν ἀπὸ τὰ τρία ταῦτα τῆς φιλοσοφίας μέρη δὲν πρέπει ν' ἀφίνη ἀνεξέταστον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ὅσις σκοπὸν ἔχει νὰ ζήσῃ καλῶς τὸν κοινωνικὸν βίον. Διὰ τῆτο εἰς διάστημα δύο ἢ τριῶν ἐνιαυ-

(α) Ἄυτ. αὐτ. §. 3'.

(β) Τὴν διαίρεσιν ταύτην ἀποδίδου εἰς τὴς Στωϊκῆς μάλισμα· „Τριμερῆ φασίν (οἱ Στωϊκοὶ) εἶναι τὸν κατὰ φιλοσοφίαν λόγον· εἶναι γὰρ αὐτῆ τὸ μὲντι Φυσικόν· τὰ δὲ „Ἡθικόν· τὸ δὲ Λογικόν“ Διογ. Λαέρτ. εἰς βίον Ζήν· §. ΛΓ'. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγει καὶ Πλάταρχος εἰς τὰ Ἀρίσκ. τοῖς Φίλοσ. Ἀλλὰ πολλοὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν διαίρεσιν ταύτην ἀρχαιοτέραν τῶν Στωϊκῶν (Εὐσέβ. Βιβ. Θ'. τῆς Προπαρ. καὶ Σέξτος Βιβ. Ζ. πρὸς τὴς λογικ. καὶ ἄλλοι.)

τῶν, κατὰ τὴς ὁποίας ἐξασκῶνται μέρος τῶν γραμματικῶν οἱ νέοι ἔτσι, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ διδάσκωνται ἐκ διακοπῆς εἰς βιβλιάρια, ὅσον εἶναι δυνατὸν συντόμως καὶ σαφῶς γραμμένα, τὰ ἐφεξῆς τῆς φιλοσοφίας μαθήματα.

Α'. Λογικὴν σύντομον, περιέχουσαν τὴς καθολικῆς κανόνας τῆ συλλογισμῆ με παραδείγματα ἐπαρμένα ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν βίον ἐξηγημένους (α).

Β'. Ἀριθμητικὴν μικρὰν καὶ Γεωμετρίαν ἀσαύτως περιέχουσαν τὰ στοιχειώδεστερα καὶ ἀναγκαιότερα θεωρήματα (β).

Γ'. Σύνοψιν τῶν γενικωτέρων κανόνων τῆς Ἠθικῆς φιλοσοφίας, συνωδευμένην με τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως τὴν κατήχησιν (γ).

Δ'. Ἐκθεσιν σύντομον τῆς Γεωγραφίας, διὰ νὰ δι-

(α) Ἀπὸ τὸ πρῶτον τῆς φιλοσοφίας μέρος.

(β) Ἀπὸ τὸ τρίτον τῆς φιλοσοφίας μέρος. Εἰς τῆτο χρειάζεται μεγάλην προσοχὴν ὅς τις ἐπιχειρήσῃ νὰ τὸ συντάξῃ· διότι πρέπει τὸ βιβλίον νὰ εἶναι καὶ σύντομον, καὶ εὐληπτου, καὶ ἐλεύθερον ἀπ' ἀηδῆ παραδείγματα, ὅσα μόνη ἢ ἀγάπη τῆ κέρδους κάμνει τὸν νέον πρόθυμον νὰ τὰ μανθάνῃ, ὅταν μεταβῇ εἰς τὴν ἐμπορικὴν ζωὴν· νὰ εἶναι δὲ ἐξ ἐναντίας καὶ πρὸς ἐπισήμην παροξυντικὸν, καὶ πρὸς μάθησιν τῶν τῆς πραγματείας παρασκευασικόν. Ὅλα ταῦτα καὶ ἀκόμη πλεονέστερα καλὰ ἐμπορεῖ νὰ περιέχῃ ἀριθμητικὸν βιβλίον γραμμένον ἀπὸ φρονίμου καὶ φιλοσόφου διδασκάλου χεῖρας. „Πρὸς τε γὰρ οἰκουμίαν, καὶ πρὸς πολιτείαν, καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας, ἐν ἡδὲν ἔτω δύναμιν ἔχει παιδείον μάθημα „μεγάλην, ὡς ἡ περὶ τῆς ἀριθμῆς διατριβή. Τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυσάζοντα καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει, καὶ εὐμαρθῆ καὶ μνήμονα καὶ ἀγχίνεν ἀπεργάζεται παρὰ τὴν αὐτῆ φύσιν ἐκιδιδόντα θεία τέχνη· Πλάτ. Νομ.

(γ) Ἀπὸ τὸ δεύτερον τῆς φιλοσοφίας μέρος.

δάσκηται ὁμῶς μετὰ τὴν δεῖξιν τῶν κυριωτέρων τόπων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς Γῆς διὰ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων (α).

Β'. Σύνοψιν τῆς Φυσικῆς, ὁμοίαν τῆς ἤδη ἐκδιδομένης, ἣτις, εἰάν δὲν εἶναι ἢ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπιτηδεῖα, ἐμπορεῖ, νομίζω, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς δοκίμιον διὰ νὰ συντάξωσι τὴν ἐπιτηδεῖαν ἄλλοι τῆς γένους μας σοφοὶ καὶ πολυμαθεῖς, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴς πόνης ἐλπίζει ἡ Ἑλλάς τὰ χρηστότερα (β).

Μετὰ τοιαῦτα εἰσαγωγικὰ βιβλία εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη παιδαγωγῶσι τὴς παιδας σοφοὶ διδάσκαλοι καὶ παιδαγωγοὶ μέσα εἰς παιδαγωγικὰ κοινόβια, εἰς τὰ λεγόμενα δευτερεύοντα σχολεῖα, καὶ εἰς ὅλας ἐκείνας τὴς δημοτίας τόπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι διωρισμένοι διὰ παιδῶν ἀνατροπὴν καὶ ὁδηγίαν εἰς τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ τὴς προετοιμάζουσιν ἢ διὰ ὑψηλότερα μαθήματα τῶν Ἀκαδημιῶν, ἢ νὰ ἀγαπῶσι νὰ ζήσωσι μετὰ τὰς Μῆσας, ἢ διὰ τὰ ἔργα τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἢ εἶναι διὰ ταῦτα προσδιωρισμένοι. Ἄλλ' ἡμεῖς, οἱ ἀκόμη παιδαγωγεῖα ἀληθινὰ μὴ ἀποκτήσαντες, ἀναγκαῖον εἶναι, νομίζω, τὰ ὁποῖα ἔχομεν γυμνάσια, νὰ διατάξωμεν ἕτως, ὥστε νὰ ἐκπληρῶνῃ καὶ τῶν παιδαγωγείων τὴν χρεῖαν, καὶ τὴν τῶν μεγαλητέρων σχολείων καὶ διδασκάλους νὰ δίδωσιν ἀξίως ὁδηγὸς τῆς γένους εἰς τὰ χρηστὰ καὶ ἀγαθὰ, καὶ πολίτας νὰ μαρμάρωνουσιν, ὁποῖοι νὰ θεραπεύωσι κατ' ὀλίγον τὰς πολλὰς τῆς γένους ἀρρώστιας, καὶ νὰ παραμυθῶσι μετὰ τὸ φρόνιμόν των πολίτευμα τὴν μεγάλην τε δυσυχίαν, ἢ, νὰ εἶπω καλήτερα, νὰ τὸ μεταβιβάσωσι κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῆς δυσυχίας εἰς τὴν εὐτυχίαν. Ἀπάται καὶ προλήψεις, καὶ ἢ ἐκ τούτων πολλὰς γεννωμένη κακοήθεια εἶναι αἱ κυριώτεραι πηγαί, ὅθεν ἀναβρῦει τῆς ἀνθρώπου

(α) Ἀπὸ τὸ τρίτον τῆς φιλοσ. μέρος.

(β) Ἀπὸ τὸ τρίτον καὶ τέτο τῆς φιλοσοφίας μέρος.

ἢ κακοδαιμονία καὶ ἀθλιότης· ὅταν δὲ τὸ πλείοτερον μέρος τῆ ἔθνους διασκεδάσῃ τὴν ἐκ τέτων παχυλωτάτην ὀμίχλην, τότε περιπατεῖ εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, καὶ δὲν φοβεῖται νὰ κρημνίζεταί ἐλεεινῶς εἰς ἐκείνους τὰς βορβώρεις λάκκους, εἰς τὰς ὁποῖας παραχόγεται καὶ καθ' ἑνὸς κατ' ἰδίαν καὶ ὅλη τῆ ἔθνους ἡ εὐτυχία. Τίποτε δὲν εἶναι τ' ἄλλα κακὰ, συγκρινόμενα πρὸς ὅσα τεκταίνει αὐτὸ τὸ ἔθνος εἰς ἑαυτὸ, παραφερόμενον ἀπὸ τῆς ἀπαιδευσίας τὸν οἶσρον.

Τοῖῦτοι σοχασμοὶ μὲ κατέπεισαν νὰ σχεδιάσω μαθήματα τινὰ συνοπτικὰ διὰ τὰς πρωτοπέρας μαθητὰς τῆ Γυμνασίῃ ταύτης τῆς πόλεως. Τὸ βάρος τῶν καθημερινῶν παραδόσεων καὶ ἡ σύντροφός μου καχεξία ἤθελαν ἐξ ἅπαντος μ' ἐμποδίσειν ἀπὸ τοιούτους κόπης, εἰάν δὲν ἐνόμιζα ἀναγκαῖα διὰ τὰς πρειρημένους λόγους τὰ μαθήματα ταῦτα εἰς τὰς κατωτέρας τῶν μαθητῶν τάξεις. Ἡ ῥχισα δὲ ἀπὸ τὴν Φυσικὴν, ὡς μάθημα καὶ ὠφελιμώτατον καὶ τερπνότατον, διὰ νὰ διεγείρω τῶν παιδῶν τὴν εἰς τὰ μαθήματα ἀγάπην. Περὶ τῆς ὠφελείας καὶ ἡδύτητος τῆς φυσικῆς ἐπισήμης εἶναι τόσον τὴν σήμερον οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης πληροφορημένοι, ὥστε δὲν εἶναι σχεδὸν χολεῖον, ἔτε μέγα ἔτε μικρὸν, ὅπως διωρισμέναι τινὲς ὥραι τῆς ἐβδομάδος δὲν ἀφιερῶνται εἰς διδασχὴν φυσικῶν μαθημάτων. Ἐγὼ δὲ μίαν ὥραν ἐδιώρισα τῆς ἀπ' ἄλλα μαθήματα ἐλευθέρως ἡμέρας τῆ Σαββάτου, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆ Σεπτεμβρίου τῆ παρελθόντος ἔτους ἐπεχείρησα νὰ διδάσκω τὸ μάθημα τῆτο μαθητὰς πρωτοπέρας, καὶ τὰ πρῶτα μέρη τῶν γραμματικῶν διδασκομένων. Ἴδα τὴν ἀπόπειραν ταύτην με χαρὰν με ἀνέκφρασον εὐτυχῆσαν ὑπὲρ ὅσον ἤλπιζα. Μικρὰ παιδιά, τῶν ὁποῖων κατ' ἀρχὰς ἐσυγχωρήθη ἡ εἰς τὸ ἀκροατήριον εἴσοδος μόνον πρὸς διατριβὴν, εἶδειξαν ἐφεξῆς, διὰ τῆς πείρας, ὅτι μανθάνουσι τὰ προβαλλόμενα ἔχι κατώτερα παρὰ τὰς ἀνωτέρας τῶν τὴν ἡλικίαν

ΙΔ' ΠΡΟΣ ΤΟΥΤΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΑΣ.

πολλάκις ἐρωτώμενα πῶς γίνεται τῆτο τὸ πείραμα, καὶ τίς εἶναι αὐτῆ τῶν σωμάτων ἡ ιδιότης ἀποκρίνονται ἕξαιρέτα. Τοιαύτην δὲ κλίσιν δείχνουσιν εἰς τὸ μάθημα τῆτο, ὡς ἡ πικροτέρα πολλῶν ποιηῆ, ὅταν σφάλλωσιν εἰς τ' ἄλλα των μαθήματα εἶναι, να ἀποκλείωνται ἀπὸ τῆ Σαββάτῃ τῆς φυσικῆς τὸ μάθημα.

Ὅχι μόνον τῶν παιδίων ἡ προθυμία εἶναι τοιαύτη ν' ἀκῶσι τὰς τῆς Φυσικῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ μεγάλοι τὴν ἡλικίαν, καὶ γέροντες ἤδη συντρέχουσι μετ' ἐξῆλον διακαῆ εἰς τῆ Σαββάτῃ τὸ μάθημα. Πολλοὶ ἐμπόρων γραμματεῖς, πολλοὶ τεχνῖται, μ' ὅλον ὅτι ἀμέτοχοι ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἐπισημονικὴν γνῶσιν, συρρέουσιν καὶ ἐνόονται μετὰ τῶν παιδίων, καὶ γίνονται συνακροαταίτων, ὡσεὶ πολλάκις τὸ ἀκροατήριον σενοχωρεῖται ἀπὸ τὴν συναθροισμένην πληθύν. Ἐξαπλόγεται λοιπὸν καὶ εἰς πολὺ μέρος τῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως ταύτης ἡ ἐκ τῆς τῶν φυσικῶν γνῶσεων ἐξηγήσεως ὠφέλεια· διότι δὲν ἤθελαν ἀσμενοὶ ἀφίνειν τὰ ἔργα των καὶ τρέχειν εἰς τὸ γυμνάσιον, εἰ δὲν ἐκαρπῆντο καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὰ διδασκόμενα. Ἡ μόνῃ πάντων δυσκολία ἀπαντᾶται εἰς τὴν τῶν χειρογράφων ἀντιγραφὴν· διὰ τῆτο καθ' ἡμέραν ἐρωτῶσι, πότε μέλλει να γείνη τῆς Φυσικῆς ἡ τύπωσις.

Ταῦτα μὲν ἠνάγκασαν καὶ μὴ θέλοντα να ἐκδώσω καὶ διὰ τῆ τύπῃ τὸ σχεδίασμα τῆτο, τὸ ὅποιον κατ' ἀρχὰς ἐσοχάσθη να φέρεται εἰς χεῖρας τῶν μαθητῶν χειρόγραφον. Οἱ φιλογενεῖς ἐπίτροποι καὶ συντελεῖς τῆς Γυμνασίῃς, ἄλλοσ ἄλλον να προλάβῃ εἰς τὸν ζῆλον καὶ να ὑπερτερῆτη σπευδάζοντες, ὑπεχέθησαν πρὸ πολλῆ καὶ εἰς ἐμέ καὶ εἰς τῆσ μετ' ἐμῆ συναγωνιζομένῃσ εἰς τὸ γυμνάσιον διδασκάλῃσ τὴν ἐξ ἰδίας αὐτῶν δαπάνῃσ ἐκδοσιν παντός, ὅ,τι ἂν εἶναι εἰς τῆσ μαθητᾶσ ἀναγκαῖον, συγγράμματος· ἀλλὰ τὴν δαπάνῃν τῆς τυπώσεωσ ταύτης προθύμωσ καταβάλλει τώρα ἀνὴρ καλὸσ καὶ γαθὸσ Ἰωάννησ Ἀλφίερῃσ, εἰς τῶν ἐπιτρόπων τῆς φιλολογικῆς Γυμνασίῃσ, καὶ κατὰ τὸν

ζῆλον τῆς τῆ γένους προκοπῆς κἀνευός μὴ φέρων τὰ δευ-
 τερεία· ἄλλοι δὲ θέλει ἐκδώσειν ἄλλο δι' ἰδίας τε δαπά-
 νης ἀπὸ τὰ ἐτοιμαζόμενα εἰς τύπον βιβλία, διὰ νὰ μὴ
 κερηθῆ κἀνεὶς τὴν εὐγενῆ ταύτην χαρὰν τῆ ὅτι ἐλειτῆρ-
 γησεν, ὅσον ἠδυνήθη, τὸ γένος κ' με κόπυς κ' με ἀρ-
 γύριον, κ' κατὰ πάντ' ἄλλον τρόπον.

Πρόφασις λοιπὸν καμμία ἀπὸ τὰς εἰς τὸν φιλογενῆ
 τῶν ἀνδρῶν τέτων ζῆλον φανεράς δὲν ἔμεινε ν' ἀναβάλω
 τὴν τύπωσίν τε· ὅσαι δὲ ἦσαν εἰς ἐμὲ μόνον γνωσαί,
 ἠγυν ἢ τῆς ἀδυναμίας με κ' τῆς πολλῶν ἀναγκαίων ἐλεί-
 ψως, τὴν ὁποίαν πάχει γενικῶς κατὰ δυσυχίαν τὸ γέ-
 νος, ταύτας θέλω ἐκδέσειν ἤδη με συντομίαν, ὅχι διὰ
 ν' ἀπολογηθῶ πρὸς τὲς ἐνταῦθα φιλογενεῖς· διότι τῆ-
 ς ἢ πρὸς ἐμὲ ἀγάπητων καταπείθει, ὅτι κἀν ἐν ἀ-
 τελές δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀφενῆ χεῖρα με·
 ἀλλὰ δι' ἄλλης σοφῆς ὁμογενεῖς μας, εἰς ὅσων τὰς χεῖρας
 ἠθέλε πέσειν τὸ βιβλιάριον τέτο, κ' ἠθέλε κριθῆν ἔ-
 χι με γνώμην ἀπάνθρωπον κ' κυνὸς ὑλακὴν, ἀλλὰ με
 διάψεσιν φιλογενῆς, σκοπὸν ἔχοντος τὴν διόρθωσιν τῶν
 ἐλαττωμάτων τῶν ὁμογενῶν τε. Καὶ τίς εἶναι ἀπ' ἐλατ-
 τώματα ἐλεύθερος;

Γενικῶς εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὁμῶς με πολλὰ ἄλ-
 λα ἀγαθὰ, ἐλείπεσι κ' βιβλιοθῆκαι ἀξιόλογοι. Λέγω
 δὲ ἀξιολόγους, κατὰ τὴν παρῆσαν κατάστασίν μας, τὰς
 περιεχέσας τὲς κυριωτέρας Ἑλληνας συγγραφεῖς, κ' τὰ
 κυριώτερα συγγράμματα τῶν νεωτέρων σοφῶν τῆς Εὐ-
 ρώπης. Τὴν δυσυχίαν ταύτην ἐφρόντισαν οἱ φιλογενεῖς
 Σμυρναῖοι νὰ παραμυθῆσωσι πρὸ τριῶν ἤδη ἐνιαυτῶν· ἀλλ'
 ὅσα ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἠγόρασαν βιβλία, διὰ τὲς ἐναν-
 τίς καιρῆς, μένισι, κατὰ κακὴν τύχην, ἀκόμη μακρὰν
 τῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ἠγοράωθησαν, πόλεως. Ολίγαριθ-
 μα λοιπὸν εἶναι τὰ βιβλία ὅσα ἔχω εἰς χεῖράς με. Φυ-
 σικῆς συγγράμματα δὲν ἔχω, εἰ μὴ τὴν Γαλλικὴν φυ-
 σικὴν τῆ Αΐς (Haüy), κ' τὰς δύο τελευταίας ἐκδόσεις

τῆς Γερμανικῆς τῆ Γρένθ, περικλεῶς ποτε κοσμήσαντος εἰς Ἀλὴν τὴν τῆ διδασκάλου τῆς Φυσικῆς καθέδραν, ἤ- γων τὴν κατὰ τὸ ἀψιγ' ἔτος γενομένην, καὶ τὴν κατὰ τὸ ἀψιζ'. Μετὰ τὸν θάνατον τῆ Γρένθ, μανθάνω ὅτι ἐξέδωκε τὸ σύγγραμμα Γερμανὸς τῆς Φυσικῆς διδάσκα- λος ὁ Φιχέρου με πολλὰς μεταβολὰς, κατὰ τὸ ἀψιγ' ἔτος. Μ' ὅλον ὅτι ἐπεθύμην κατὰ πολλὰ, δὲν ἠξιώθην ὅμως ἀκόμη νὰ ἴδω τὴν ἐκδοσιν ταύτην, διὰ τῆς ὁποίας προεῖπα ἐναντίως καιρῶς, οἵτινες ἐμποδίζουσι τὴν ἐλευ- θέραν κοινωνίαν ἡμῶν καὶ τῶν τὴν φωτισμένην Εὐρώπην κατοικούντων ἐθνῶν.

Φίλος μου καὶ φίλος τῆς προκοπῆς τῆ γένους εὐτίχησε νὰ με στείλῃ ἀπὸ Βιέννης καὶ τὴν τετράτομον Γερμανικὴν Φυσικὴν τῆ Γρίμμιν ἐκδοθεῖσαν εἰς Βρεσλαβίαν ἀπὸ τῆ ἀψιζ' ἕως τῆ ἀψα'. Ἀλλὰ ταύτης ὁ συγγραφεὺς ἐμι- μήθη τρόπον τινα τὴν τῆ Γρένθ, εἰς ἐξαιρέσει ἢ πλατυ- τέρα ἐξηγήσεις τῶν πειραμάτων, τὰ ὅποια μόνον σημειό- νει ὁ Γρένος, καὶ ἢ προσηύκη νέων εὐρημάτων γενομένων μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς τῆ Γρένθ ἐκδοσιν. Πολλαχῶς δὲ ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Γρίμμιος, ὅτι παρέλαβεν εἰς πολλὰ ὁδηγὸν τὸν μακαρίτην Γρένον, καὶ πολλὰ ἀντιγράφει ἀπ' ἐκεῖνον ἢ αὐτολεξεῖ, ἢ με βραχεῖαν μεταβολὴν τῆ λε- κτικῆς μέρους.

Ταῦτα μόνον τὰ τρία συγγράμματα, καὶ μάλιστα τὸ τῆ μακαρίτου Γρένθ παρέλαβα ὁδηγὸς εἰς ταύτην τῆς φυσικῆς τὴν σύνοψιν· καὶ ὁμολογῶ, χωρὶς νὰ συσπαθῶ μήποτε με ἐλέγξῃ τις ὡς τάχα οἰκειοποιούμενον ξένης γνώ- μας, ὅτι τίποτε δὲν ἔκαμα ἄλλο πλὴν ἐκλογὴν τῶν χρη- σιμωτέρων, κατὰ τὴν κρίσιν μου, καὶ εὐληπτοτέρων εἰς τὴν ἑλληνικὴν νοολογίαν θεωρημάτων. Ἐὰν εἰς τὸ ἡμέτερον γένος εὐρίσκονται δημιουργοὶ βιβλίων σοφῶν καὶ ὠφελίμων, μηδ' ἔχοντες χρεῖαν τινὰ βοηθείας ἀπὸ τὰ τυπωμένα τῶν σοφῶν Ἑβρωπαίων συγγράμματα, μακάριον μὲν εἶναι διὰ τὴν θαυμάσιον ἔξιν των· ἴσως δὲ μόνον διὰ τὸ μεμ-

πτοι, διότι σερῶσι τὸ γένος τὴν μεγάλην ὠφέλειαν κρύπτοντες τὸ ἀπ' αὐτῆς ἐκπηγάζον φῶς, τὸ ὅποτον ἔμελλε νὰ φωτίσῃ καθαρώτερα καὶ ἀφθονώτερα τὰ κατεσκοτισμένα μας πρόσωπα.

Ἡ γωνιώδη νὰ κάμω σύντομον τὸ βιβλιάριον, καὶ ἀληθινὴν σύνοψιν Φυσικῆς. Ἐμέτρησα δὲ τὴν ἑκτασίν τε μὲ ἐνιαυτῆ ἐνὸς μαθήματα γινόμενα ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος· ἡ πείρα θέλει μὲ διδάξῃ, εἰ μὲν ἐμέτρησα ὀρθῶς ἢ ἐσφαλμένως, καὶ μὲ δείξῃ τὴν εἰς τὸ ἐξῆς ἀρμοδιώτεραν μεταχείρισιν τῆ βιβλίου. Εἰ μὲν περισσεύσωσι τὰ μαθήματα, ἔμπορῶ νὰ διορίσω καὶ ὄραν ἄλλην τῆς ἐβδομάδος διὰ ἐξήγησιν· εἰ δὲ περισσεύσει ὁ χρόνος, δὲν θέλει βέβαια δαπανηθῆν εἰς μάτην διὰ τῆς νέης τῆ γένους μας τὸ πολιτιμώτατον τέτο ἀνάλωμα. Ἡ βίβλος θέλει χρησιμεύσῃ ὡς Ἀριάδνης μίτος καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν, ὅσις ἂν θελήσῃ νὰ τὴν μεταχειριθῆ, ἀπὸ τῆς διδασκάλης, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὰ ἀπαλὰ παιδία εἰς τὰς λαβυρινθώδεις τῆς Φυσικῆς θεωρίας· αἱ δὲ προσηκαὶ ἢ ἀφαιρέσεις, κατὰ τὴν χρείαν, μὲ παραδείγματα πλειότερα καὶ καταλληλότερα θέλῃν γίνεσθαι ἀπ' αὐτὸν τὸν διυάσκαλον ἀναλόγως τῆ μέτρῃ τῆς προκοπῆς τε.

Πειράματα ἀναφέρω τὰ ἀπλῆτερα καὶ εὐκολώτερα νὰ γείνωνται ἀπὸ καθενα. Ἀρκεῖ νὰ ἔχη τις φίλον τινα τῶν ἀληθινῶν ὁμογενῶν μας Ἰατρῶν (α) διὰ νὰ δανειθῆ ἀπ' αὐτὸν ἓν ἢ δύο ὄξεα, καὶ κἂν ἓν κάλιον· τὴν δε ἄλλην τῶν πειραμάτων τε ὕλην εὐρίσκει πρόχειρον πάντοτε εἰς τὸν ἰδιόν τε οἶκον. Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εἰ μὲν ἐξαιρεθῶσι τρεῖς ἢ τέσσαρες αἱ ἐπισημότεραι, οἱ

(α) Τοῖτον φίλον εὐρήκαμεν καὶ ἡμεῖς ἰδῶ τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἰατρὸν Δημήτριον Ζαφειρίδην, ὅστις διὰ τὴν φιλογενεῖάν τε μᾶς χορηγεῖ πάντοτε, ὅσα δὲν ἔχομεν ἐκ τῆς ἰατρικῆς τε ἀποθήκης διὰ χημικὰ καὶ φυσικὰ πειράματα.